

**REPUBLIKA HRVATSKA
PRAVOBRANITELJICA ZA DJECU**

DPR-602-01/13-073-1
Zagreb, 27. prosinca 2013.

**MINISTARSTVO ZNANOSTI,
OBRAZOVANJA I SPORTA
doc. dr. sc. Željko Jovanović, ministar
Donje Svetice 38, 10 000 Zagreb**

**Predmet: Zaštita prava i interesa djece u odgojno-obrazovnim ustanovama
- preporuke, prijedlozi i stajališta**

Poštovani,

u prigodi završetka prvog polugodišta školske godine 2013./2014. smatramo važnim podsjetiti na neke od naših preporuka, prijedloga i stajališta u području obrazovanja koje smo prošlih godina uputili Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta i odgojno-obrazovnim ustanovama i o kojima smo izvijestili Hrvatski sabor u izvješćima o radu Pravobranitelja za djecu (www.dijete.hr).

Ljubazno molimo da ih, u okviru svojeg djelokruga, s pažnjom razmotrite i poduzmete potrebne aktivnosti za njihovo ostvarivanje. Također Vas molimo da s našim stajalištima, prijedlozima i preporukama u dijelu u kojem se odnose na školske ustanove, upoznate školske ustanove kako bi se s istima upoznale i primijenile ih u svojem radu.

U cilju dosezanja najviše razine zaštite dječjih prava i što bolje implementacije Konvencije o pravima djeteta posebno ističemo potrebu uvažavanja sposobnosti i potreba svakog pojedinog djeteta unutar sustava odgoja i obrazovanja, kao i uvažavanja načela najboljeg interesa djeteta u svim akcijama koje se odnose na djecu.

Nasilje među djecom u odgojno-obrazovnim ustanovama i prava djece s problemima u ponašanju

Rješavanju problema nasilja kao najučestalijeg problema u ponašanju u odgojno-obrazovnim ustanovama ne pristupa se sustavno. Problemi u ponašanju djece često se ne prepoznaju na vrijeme i kasno se otkrivaju, zanemaruju se rizični faktori u djetetovu životu te izostaju rane intervencije prema obitelji i djetetu. Uočavamo da škola propušta na vrijeme poduzeti mjere koje su u njezinoj nadležnosti ili ih ne poduzima kontinuirano, što dovodi do daljnjeg razvoja problema u ponašanju. Uočen je i nedostatak učinkovitih i evaluiranih preventivnih programa, nedovoljna koordinacija i nepravovremeno djelovanje svih sustava, izostanak kontinuiranog rada i tretmana, kako sa žrtvama nasilja tako i s počiniteljima.

U svim problematičnim situacijama pa tako i onda kad pojedini učenici nasilnim ponašanjem ugrožavaju druge ili otežavaju redovito odvijanje nastave, važno je pravovremeno i

koordinirano djelovanje škole i svih nadležnih institucija, uz redovitu komunikaciju s roditeljima uključene djece i informiranje o učinjenom.

Djeca i roditelji često nisu upoznati s mjerama koje su škola i druge službe dužne poduzeti u slučaju nasilja, kao ni s načinima zaštite djece. Preporučujemo da se roditelje upozna s postojanjem i sadržajem *Pravilnika o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima* (Narodne novine, broj 132/2013) te *Protokola o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima*, da im se objasne aktivnosti koje će zajednički provoditi roditelji, učenici i odgojno-obrazovni radnici u slučaju pojave nasilja među djecom. Preporučujemo da se ovi akti učine dostupnima na internetskoj stranici ili oglasnoj ploči škole.

Nužno je kontinuirano educirati odgojno-obrazovne radnike za provođenje programa prevencije nasilja, uključujući i metodu medijacije, ali ih i osnažiti da se znaju i mogu uhvatiti u koštac s pojedinim problemima s kojima će se nužno susretati u radu s učenicima. Nužan je i dodatni individualni rad s djetetom koje se nasilno ponaša. Zato smatramo važnim u svakom pojedinom slučaju izraditi individualni plan intervencije, odnosno rada s učenikom kako bi on promijenio svoje ponašanje.

Ako postupanje škole i nadležnih institucija ne daje rezultate, škola treba zatražiti dodatnu stručnu pomoć. Predlažemo da se organiziraju posebni mobilni timovi stručnjaka koji bi školama pružili superviziju i pomoć u složenim slučajevima nasilja.

Uočeni su problemi u provođenju *pedagoške mjere odgojno-obrazovnog tretmana produženog stručnog postupka* koju je nužno preispitati. Također predlažemo širenje mjere dnevnog boravka kao preventivne intervencije za djecu u riziku koja se u suradnji sa sustavom socijalne skrbi provodi u nekim gradovima u Hrvatskoj.

Prava djece s teškoćama u razvoju

Pravilnici o obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, koji su trenutno na snazi, ne prate zakonom propisane mogućnosti uključivanja djece s teškoćama u razvoju (TUR) u redovni odgojno-obrazovni sustav uz osiguravanje primjerene podrške. Unatoč brojnim apelima i preporukama koje je Ured pravobraniteljice za djecu uputio MZOS-u, još nisu doneseni novi provedbeni propisi. Takvo stanje dovodi do neujednačene i diskriminirajuće prakse. Stoga još jednom apeliramo na žurno donošenje *pravilnika o odgoju i obrazovanju te primjerenoj potpori učenicima s teškoćama u razvoju u osnovnoj i srednjoj školi*.

Ponavljamo i našu preporuku o nužnosti pronalaženja rješenja za sustavno (su)financiranje pomoćnika u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju. Uz to preporučujemo da se u novom provedbenom propisu, koji bi regulirao obrazovanje učenika s teškoćama, jednoznačno definiraju kriteriji i pravila u vezi s osiguravanjem pomoćnika u nastavi.

Primjećujemo, također, da škole često ne prepoznaju teškoće kod djeteta, a u slučaju uočene teškoće ne pokreću postupak utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta, zbog izostanka suglasnosti roditelja. U slučaju da roditelj ne surađuje sa školom radi preispitivanja psihofizičkog stanja djeteta, škola je obvezna o tome obavijestiti nadležni centar za socijalnu skrb.

Unapređivanje srednjoškolskog strukovnog obrazovanja učenika s teškoćama u razvoju

U suradnji s Agencijom za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, 2012. godine uputili smo preporuku MZOS-u o potrebi formiranja mreže institucija ili povjerenstva koje bi na redovitim kvartalnim ili polugodišnjim sastancima razmatralo postojeće stanje, postignute ciljeve i predlagalo mjere za poboljšanje sustava, zakonskih odredbi i upisne politike te predlagalo rješenja za prevladavanje poteškoća koje se pojavljuju u odgojno-obrazovnom radu s učenicima s TUR i kod zapošljavanja mladih s invaliditetom. Nadalje, preporučili smo da u svrhu oživotvorenja prilagođenih programa za učenike s TUR, multidisciplinarni tim

stručnjaka napravi ogledne primjere za standard zanimanja i za standard kvalifikacije, s jasno naznačenim ključnim kompetencijama (znanja i vještine te pripadajuća samostalnost i odgovornost), koje bi djeca s TUR trebala razviti svladavajući prilagođeni program, kako bi stekla određeno zanimanje i ravnopravno s ostalim mladima se uključila na tržište rada. Temeljem oglednih primjera, trebalo bi pristupiti sustavnom razvijanju svih kvalifikacija (koje bi se stjecale po prilagođenom programu). Prema odgovoru iz MZOS-a, očekujemo da će se voditi računa o našoj preporuci umrežavanja i multidisciplinarnog pristupa razvoju srednjeg obrazovanja učenika s TUR.

Prava djece pripadnika nacionalnih manjina

Ustav Republike Hrvatske jamči ravnopravnost pripadnicima nacionalnih manjina. Stoga se i u školama mora osigurati ravnopravni položaj djece pripadnika svih nacionalnih manjina. Segregaciju djece pripadnika romske nacionalne manjine u zasebne razrede zbog nepoznavanja hrvatskog jezika moguće je spriječiti pravovremenom organizacijom i dosljednim provođenjem prethodnih dvogodišnjih predškolskih programa, uz pojačan rad u produženom boravku i slobodnim aktivnostima te intenzivnu suradnju s roditeljima i lokalnom zajednicom. Ističemo nužnost uključivanja sve djece pripadnika romske nacionalne manjine u programe predškole i u programe učenja hrvatskog jezika, njihovu pripremu za polazak u školu, osiguravanja prijevoza djeci do odgojno-obrazovnih ustanova koje su udaljenije od romskih naselja te potrebu osiguravanja odgovarajućih prostornih i kadrovskih kapaciteta u odgojno-obrazovnim ustanovama. Također preporučujemo osigurati jednaku dostupnost romskih pomagača za učenike pripadnike romske nacionalne manjine.

Budući da se susrećemo s problemima diskriminacije i prihvata djece pripadnika romske nacionalne manjine od strane poslodavaca kod kojih će pohađati praktičnu nastavu u okviru strukovnog obrazovanja, preporučujemo školama da dodatno pomognu djeci pripadnicima romske nacionalne manjine i aktivno posreduju pri odabiru poslodavaca kod kojih će djeca pohađati praktični dio kurikuluma strukovnog obrazovanja.

U svrhu sprečavanja nasilničkog ponašanja prema djeci pripadnicima manjinskih zajednica, ističemo potrebu provedbe preventivnih programa usmjerenih učenju sve djece toleranciji, nediskriminaciji i prihvaćanju različitosti. Naglašavamo i potrebu edukacije i informiranja roditelja i odgojno-obrazovnih radnika i drugih osoba koje sudjeluju ili pomažu u odgojno-obrazovnom procesu u području prava djece i zaštite djece od diskriminacije te potrebu stručnog usavršavanja i dodatne stručne podrške odgojno-obrazovnim radnicima u radu na razvijanju tolerantnog međusobnog odnosa djece pripadnika nacionalnih manjina i djece većinske nacionalnosti.

U različitim dijelovima Hrvatske dio djece pripadnika nacionalnih manjina ostvaruje pravo na obrazovanje na svom jeziku i pismu. No, držimo da bi u pojedinim sredinama bilo nužno otvoriti rasprave i provesti istraživanja o korisnosti odvojenog školovanja za samu djecu i njihovu dobrobit. Naime, rezultati nekih već provedenih istraživanja pokazuju da odvojeno školovanje nije nužno i najbolje rješenje za djecu i da nepovoljno utječe na cjelovitu socijalnu integraciju u zajednici. Dužnost nam je da u omogućavanju jednog dječjeg prava vodimo računa i o osiguranju uvjeta za provođenje svih drugih prava i najboljih interesa za svako pojedino dijete, na što nas svojim holističkim pristupom upućuje i Konvencija o pravima djeteta, u kojoj se navodi da su sva prava međusobno ovisna i jednako važna.

Upisi učenika u srednje škole

Susrećemo se s brojnim prijedlozima i upitima roditelja vezanima uz elemente i kriterije za izbor kandidata za upis u srednje škole. Kod učenika i roditelja postoje nejasnoće oko načina donošenja *Odluke o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u srednje škole* te često nisu svjesni da odredbe te odluke po svojoj sadašnjoj strukturi nisu nužno trajnijeg karaktera. Smatramo da je važno da učenici i roditelji budu pravovremeno informirani o

mogućnosti promjene elemenata i kriterija za izbor kandidata za upis u srednje škole. Smatramo također svrsishodnim preispitati elemente i kriterije za izbor kandidata za upis u srednje škole, detaljnije obrazložiti razloge njihove primjene i o promjenama pravovremeno informirati učenike i roditelje.

Odluka o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u srednje škole, u sadašnjem obliku, budući da se donosi za svaku školsku godinu, dovodi do promjena u načinu dodjeljivanja i raspodjele bodova te do neizvjesnosti u pogledu njezina sadržaja u svakoj godini. Iako sadržaj i smisao obrazovanja treba biti stjecanje znanja i vještina u skladu s mogućnostima, sposobnostima i interesom svakog pojedinog učenika, a ne samo učenje i pohađanje programa i sadržaja isključivo radi stjecanja bodova, smatramo da bi većoj izvjesnosti kod učenika i roditelja pridonijeli elementi i kriteriji trajnijeg karaktera.

Zdravstveni odgoj

Stajalište pravobraniteljice za djecu prema zdravstvenom odgoju i svim njegovim sastavnicama je nepromijenjeno od 2007. godine. Naš temeljni stav koji proizlazi iz odredbi Konvencije o pravima djeteta je da dijete ima bezuvjetno pravo na znanje i informacije koje se tiču očuvanja njegovog zdravlja i nitko, pa ni roditelji ne smiju djetetu uskratiti to pravo. Kad govorimo o spolnom odgoju, informacije o spolno prenosivim bolestima, načinima njihova prenošenja, zaštiti, kontracepciji, neprihvatljivosti nasilja u adolescentskoj vezi, zaštiti od spolnog nasilja i zlostavljanja, rizicima preranog stupanja u spolne odnose, neprihvatljivosti homofobije te odgovornom spolnom ponašanju moraju doći do svakog djeteta i to je minimum koji država mora jamčiti i osigurati.

Očekujemo da će postojeći priručnici za učitelje, nastavnike i stručne suradnike biti konkretna pomoć u izvođenju zdravstvenog odgoja. Preporučujemo da uz to ovi stručnjaci budu i dodatno pripremljeni i educirani za provođenje programa te da znaju kako na primjeren način djecu informirati o svim zdravstvenim temama, uključujući spolnost, poučiti ih što je odgovorno spolno ponašanje te razgovarati o različitim pitanjima u vezi s time. Također očekujemo uključivanje liječnika u provođenje ovog programa.

Prava darovite djece

Nužno je donijeti podzakonski propis kojim bi se uredila prava darovite djece. Smatramo važnim usmjeriti više pažnje na uočavanje, praćenje i poticanje darovitih učenika kroz dodatnu nastavu i druge oblike rada. Posebno preporučujemo školama da vode računa o najboljem interesu djece, osobito o opterećenosti darovitih učenika, koji su često uključeni u više slobodnih aktivnosti i sudjeluju na natjecanjima iz nekoliko nastavnih predmeta.

Pravo djeteta na dodatnu te pripremnu i dopunsku nastavu

I roditelji i djeca upozoravaju na to da se u brojnim školama ne provode dopunska i dodatna nastava. Nacionalno vijeće učenika također je predložilo da se osigura obvezno provođenje tih oblika nastave, držeći da bi to smanjilo potrebu za instrukcijama i dodatnom podukom koje financijski znatno opterećuju roditelje. Zato podsjećamo na zakonsku obvezu škole da organizira dopunsku nastavu za učenike kojima je potrebna pomoć u učenju, neovisno o tome je li zahtjev za dopunskom nastavom postavljen od strane učenika, roditelja ili učitelja.

Podsjećamo također da su, prema *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, škole dužne posebnu pomoć pružati djeci koja imaju pravo na školovanje u RH, a ne znaju ili nedostatan poznaju hrvatski jezik te su, radi učinkovite integracije tih učenika, škole dužne organizirati individualne i skupne oblike neposrednog odgojno-obrazovnog rada kojima se tim učenicima omogućuje svladavanje hrvatskog jezika i nadoknađuje nedovoljno znanje u pojedinim nastavnim predmetima, i to putem pripreme i dopunske nastave. Smatramo da su

škole u ispunjavanju ovih obveza dužne zatražiti odgovarajuću materijalnu i kadrovsku podršku MZOS-a.

Pravo djeteta na pomoć stručnih suradnika

Već duže vremena apeliramo na potrebu osiguravanja pravovremene stručne pomoći djeci od strane stručnih suradnika u školi. U manjim mjestima i na otocima oni su jedina dostupna stručna pomoć djeci, a u mnogim školama potrebe djece, roditelja i učitelja veće su od mogućnosti postojećih usluga. Stoga, kao i proteklih godina, preporučujemo da s posebnom pažnjom razmotrite mogućnost zapošljavanja stručnih suradnika u otočnim školama ili organiziranja mobilnog tima stručnih suradnika za potrebe djece na otocima ili korištenje stručnih kapaciteta za pomoć djeci iz resora zdravstva i socijalne skrbi.

Zaštita privatnosti djece

I dalje uočavamo propuste u komunikaciji odgojno-obrazovnih ustanova s medijima, u prikupljanju podataka o djeci, uvođenju video nadzora, fotografiranju djece, stavljanju podataka na web stranice škole, što ponekad ugrožava dobrobit djece i narušava odnose škole i roditelja oko zaštite privatnosti djece. Odgojno-obrazovnim radnicima preporučujemo, uz primjenu *Pravilnika o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima*, u slučaju dvojbi, konzultirati i Agenciju za zaštitu osobnih podataka.

Podsjećamo da su Kaznenim zakonom kao kaznena djela propisani *neovlašteno otkrivanje profesionalne tajne* (otkrivanje podataka o osobnom ili obiteljskom životu od strane osobe kojoj su podaci povjereni u obavljanju njena zvanja) te *povreda privatnosti djeteta* (iznošenje podataka iz osobnog ili obiteljskog života djeteta, objava djetetove fotografije ili otkrivanje identiteta djeteta protivno propisima, što kod djeteta izazove uznemirenost, porugu vršnjaka ili drugih osoba ili na drugi način ugrozi dobrobit djeteta).

Organizacija rada

Česti su slučajevi nezadovoljstva roditelja zbog promjena učitelja, razreda, rasporeda i drugih oblika organizacije rada u školama. Promjene izazivaju snažne reakcije roditelja te djeca, sve dok se ne riješe nesporazumi, svjedoče raspravama odraslih, a ponekad i ne pohađaju nastavu. Prilikom planiranja rada škole trebaju uvažavati kontinuitet rada učitelja i nastavnika s djecom tijekom školovanja. Ako su, pak, promjene u organizaciji rada uvjetovane opravdanim objektivnim razlozima, važno je da roditelji i djeca budu pravovremeno obaviješteni o svim promjenama i razlozima promjena.

Pravo djeteta na informaciju uz poseban naglasak na ocjenjivanje i pedagoške mjere

Konflikti djece, roditelja i škole često su uzrokovani nepravovremenom informiranošću djece i njihovih roditelja o svim pitanjima koja se na njih odnose. Učenik mora pravovremeno biti upoznat sa svojim pravima, obvezama i odgovornostima, s pedagoškim mjerama, kriterijima ocjenjivanja i ocjenom, promjenom učitelja i rasporeda rada, načinima postupanja u slučaju nasilja te s mogućnostima i načinima dobivanja pomoći u određenim situacijama.

Uočavamo da roditelji i djeca nisu informirani o zakonskoj proceduri i mogućnostima podnošenja prigovora protiv ocjene i pedagoške mjere i mogućnostima podnošenja zahtjeva za polaganje ispita pred povjerenstvom. Preporučujemo školama da učenike i roditelje na početku školske godine upoznaju s kriterijima ocjenjivanja i odredbama *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* te zakonskom procedurom u slučaju nezadovoljstva učenika ocjenom ili pedagoškom mjerom.

Posebno naglašavamo nužnost zakonitog i odgovarajućeg stručno-pedagoškog postupanja učitelja i nastavnika prilikom provođenja ispita pred povjerenstvom i popravnih ispita, kao i nužnost primjerene komunikacije s učenicima i podržavajućeg pristupa prema učenicima pri provedbi ispita, kako bi im se olakšalo pokazivanje znanja iz nastavnog predmeta u toj, za njih stresnoj, situaciji.

Pravo djeteta na sudjelovanje

Odbor za prava djeteta UN preporuča da se djeca uključe u stvaranje i provedbu aktivnosti koje ih se tiču. Ovisno o njihovoj dobi i zrelosti učenike treba uvažavati kao partnere u kreiranju i realizaciji plana i programa škole te u osmišljavanju slobodnih i preventivnih aktivnosti. Ulogu Vijeća učenika u školama nužno je osnažiti te jasnije definirati njihove zadaće i način biranja učenika u vijeće. Stoga preporučujemo Ministarstvu da u suradnji sa školama izradi smjernice za djelovanje Vijeća učenika.

Zaštita prava učenika strukovnih škola

Na početku školske godine nužno je informirati roditelje i učenike o pravima učenika za vrijeme praktične nastave i vježbi te o mogućnostima zaštite učenika. Također, nužno je da škole pomognu učenicima pri odabiru poslodavaca kod kojih će pohađati praktičnu nastavu, da prate rad učenika kod poslodavaca te da pravovremeno zaštite prava učenika.

U cilju potpunije zaštite učenika, potrebno je dopuniti *Zakon o strukovnom obrazovanju* prekršajnim, odnosno kaznenim odredbama u slučaju povrede prava učenika od strane poslodavca, kao i jasnijim odredbama o nadzoru i nadležnosti za provedbu inspekcijskog nadzora nad poslodavcima u segmentu zaštite prava učenika.

Pri izradi strukovnih kurikuluma potrebno je voditi računa da isti budu usklađeni sa Zakonom o strukovnom obrazovanju i Državnim pedagoškim standardom srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (DPS) u pogledu najvišeg dnevnog i tjednog opterećenja učenika.

Suradnja roditelja i odgojno-obrazovnih ustanova

Veliki broj nesporazuma i problema moguće je prevenirati i otkloniti uspostavljanjem suradnje roditelja i škole već na početku školske godine. Učitelji i nastavnici, prije svega razrednici, na početku školske godine trebali bi dati roditeljima sve potrebne informacije o njihovim pravima, obvezama i odgovornostima u odgojno-obrazovnom procesu, o pravima i obvezama učenika, o propisima kojima se uređuje odgojno-obrazovni proces te ih upoznati sa školskim aktima, kao što su Školski kurikulum, Godišnji plan i program rada škole, Statut, Kućni red te protokoli po kojima škola postupa. Potrebno je roditelje na vrijeme upoznati s procedurom i svim mogućnostima zaštite prava učenika, s načinima komunikacije sa školom i s obvezom roditelja da školu obavještavaju o svim okolnostima koje su važne i koje mogu utjecati na djetetov odgoj i obrazovanje.

Ukoliko roditelj zanemaruje svoje roditeljske obveze, ne brine se o redovitom pohađanju škole, ne informira se o djetetovim postignućima i ne surađuje sa školom, zakonska je obveza škole uputiti mu pisani poziv za razgovor s razrednikom i stručnim suradnicima škole. U slučaju da roditelj učestalo zanemaruje svoje obveze, škola je dužna o tome obavijestiti ured državne uprave, odnosno gradski ured nadležan za obrazovanje i nadležni centar za socijalnu skrb, koji su dužni poduzeti mjere za zaštitu djeteta i o tome obavijestiti školu. Poželjno je da u takvim situacijama škola uspostavi koordiniranu suradnju sa svim institucijama uključenima u slučaj.

Suradnja odgojno-obrazovnih institucija s drugim tijelima i ustanovama

Uočavamo da postoje situacije u kojima odgojno-obrazovni radnici ne poduzimaju pravovremeno ili uopće ne poduzimaju mjere zaštite prava djeteta na koje su obvezni temeljem Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi i Obiteljskoga zakona. Smatramo da je nužno daljnje obrazovanje i osposobljavanje odgojno-obrazovnih radnika u području prava djeteta, ali i upoznavanje djelokruga, ovlasti i obveza drugih nadležnih tijela, posebice centara za socijalnu skrb i liječnika, kako bi se poboljšala njihova međusobna suradnja i omogućilo pravovremeno i koordinirano poduzimanje aktivnosti radi zaštite djeteta. Poželjno je uspostaviti redovite mjesečne, a po potrebi i češće sastanke predstavnika odgojno-obrazovnih ustanova s djelatnicima drugih tijela i institucija, posebice centara za socijalnu skrb, radi unapređenja međusobne suradnje i pravovremene i koordinirane intervencije svih subjekata uključenih u slučaj.

Građanski odgoj i obrazovanje, obrazovanje o dječjim pravima te obilježavanje Dana Konvencije o pravima djeteta

Građanskim odgojem i obrazovanjem nisu obuhvaćena sva djeca u školama, stoga preporučujemo uvesti građanski odgoj i obrazovanje u sve škole kao obvezni nastavni predmet. Iz kontakata s djecom uočavamo kako oni nisu u potpunosti informirani o dječjim i ljudskim pravima kao ni o odgovornostima. Informiranje i obrazovanje djece i mladih o ljudskim i dječjim pravima nužno je za njihovo potpuno razumijevanje, poštovanje i implementaciju. Stoga preporučujemo da odgojno-obrazovni radnici unutar kurikulumu osmisle načine i aktivnosti kroz koje će djecu informirati i poučavati o dječjim/ljudskim pravima i odgovornostima te obilježiti 20. studenoga *Dan Konvencije o pravima djeteta*.

Nadzor u odgojno-obrazovnim ustanovama

Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, Agenciji za odgoj i obrazovanje i Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, proteklih smo godina preporučili dodatno zapošljavanje prosvjetnih inspektora i stručno-pedagoških nadzornika te njihovo osposobljavanje i usavršavanje, kao i odvajanje savjetodavnih od nadzornih funkcija stručno-pedagoških nadzornika u agencijama. Kao problem pokazuje se i nemogućnost podnošenja prigovora roditelja/zakonskog zastupnika djeteta na nalaz o stručno-pedagoškom nadzoru. Preporučili smo i da se u postupcima nadzora razgovara s djecom kako bi ona mogla izraziti svoje mišljenje. Smatramo da učenik mora imati mogućnost sudjelovati u svim dijelovima odgojno-obrazovnog procesa i u postupcima koji se na njega odnose te da bi učeniku i u postupku nadzora trebalo dati mogućnost sudjelovanja, budući da rezultati nadzora mogu utjecati na daljnja prava i obveze učenika, a nerijetko i na njegovo daljnje redovno obrazovanje. Sudjelovanje je moguće ostvariti razgovorom s učenikom, davanjem prilike učeniku da izrazi svoje mišljenje i stavove.

Licencije za rad odgojno-obrazovnih radnika i stručna osposobljavanja i usavršavanja odgojno-obrazovnih i drugih radnika

Radi podizanja kompetencija i osposobljenosti odgojno-obrazovnih i drugih radnika u radu s djecom, unazad nekoliko godina upozoravamo da je nužno uspostaviti sustav vrednovanja rada odgojno-obrazovnih radnika i *licencije za rad učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja*. Također je potrebno kontinuirano provoditi programe stručnih usavršavanja/osposobljavanja odgojno-obrazovnih radnika radi profesionalnog i kompetentnog rada i odnosa prema djeci te planirati i intenzivirati njihovo stručno usavršavanje *u području prava djece* te informiranje o djelokrugu, ovlastima i obvezama drugih tijela nadležnih za zaštitu djece.

Ponavljamo našu preporuku o potrebi sustavnije edukacije odgojno-obrazovnih radnika i ravnatelja, kao i drugih osoba koje sudjeluju ili pomažu u odgojno-obrazovnom radu o pojavama diskriminacije, zabrani diskriminacije i primjeni antidiskriminacijskog zakonodavstva.

Ističemo i važnost stručnog usavršavanja/osposobljavanja i dodatnog zapošljavanja školskog administrativnog osoblja pravne struke, radi kvalitetnijeg rješavanja radno-pravnog statusa radnika, kako problemi iz tog područja ne bi štetili ostvarivanju prava i interesa djece.

Ljubazno molimo da nas, sukladno članku 11. Zakona o pravobranitelju za djecu (Narodne novine, broj 96/03), obavijestite o Vašim postupanjima glede dostavljenih preporuka. Nadamo se da će ove preporuke rezultirati uspješnijim ostvarivanjem i kvalitetnijom zaštitom prava djece u okviru odgojno-obrazovnog sustava.

S poštovanjem,

PRAVOBRANITELJICA ZA DJECU

Mila Jelavić, dipl. iur.